

DATA Z PŘIHLÁŠEK NA STŘEDNÍ ŠKOLY

Středoškolákům potřebujeme nabídnout víc možností, jak získat všeobecné vzdělání, a to odborné umožnit doplnit si i v pozdějším věku

Česká školní inspekce ve spolupráci s Cermatem a MŠMT zveřejnila v polovině března [přehled počtu přihlášek na střední školy](#) v porovnání s nabízenými kapacitami v jednotlivých krajích. Problémem při interpretaci dat je současná legislativní úprava, která neumožňuje uvést do přihlášky skutečné školy, odkud se žáci hlásí (nyní se do formulářů zapisuje pouze ZŠ), tudíž nevíme přesná čísla, kolik z celkového zveřejněného počtu přihlášek jsou například:

- žáci, kteří mění obor;
- žáci, kteří svůj nástup na střední školu odložili a nyní se s časovým odstupem hlásí;
- žáci, kteří střední školu opustili dříve a opět se zkouší vrátit do vzdělávacího systému.

Obecná zjištění

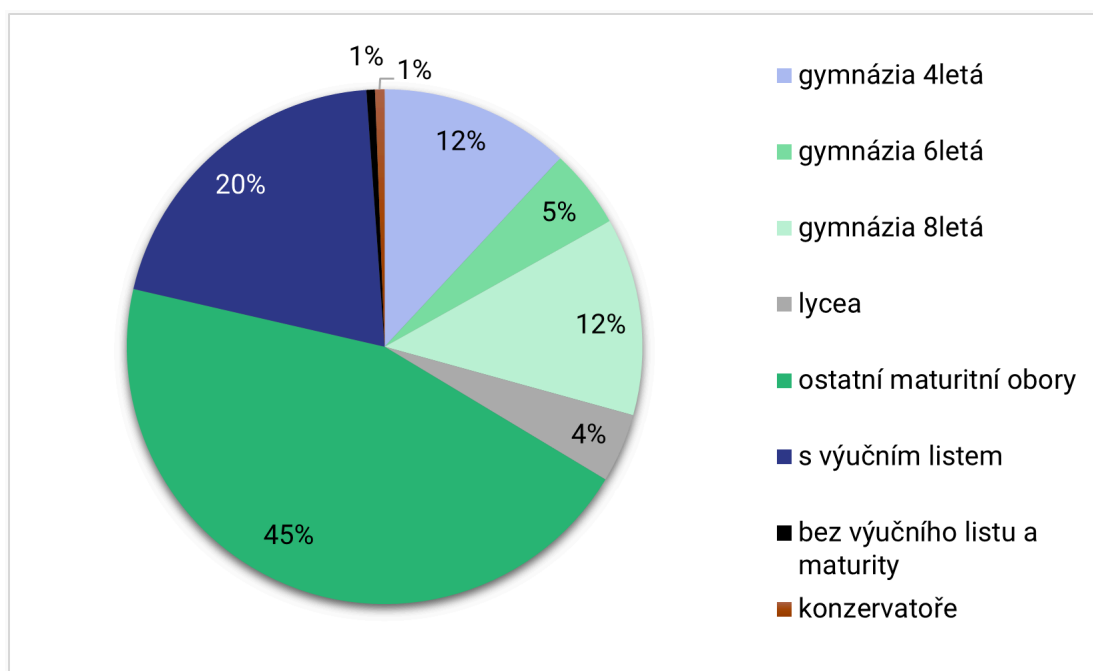
Žáci devátých tříd mají **zájem především o maturitní obory** (1. priorita pro cca 90 tisíc uchazečů, bez konzervatoří, nástaveb a víceletých gymnázií, zatímco **nematuritní obor si jako 1. prioritu zvolilo cca 33 tisíc uchazečů**), na což dlouhodobě upozorňují data [Národního pedagogického institutu](#). **Všeobecně zaměřené obory** (čtyřletá gymnázia a lycea) si na první místo zapsalo **cca 26 tisíc uchazečů** a přes **70 tisíc uchazečů ostatní maturitní obory** (vč. nástaveb, bez nástaveb přes 63 tisíc).

Podíl maturantů, kteří po absolvování střední odborné školy nastupují na vysokou školu, rovněž roste. [V roce 2022](#) se ke studiu na vysoké škole přihlásilo 75, 3 % maturantů

DATA Z PŘIHLÁŠEK NA STŘEDNÍ ŠKOLY

odborných maturitních oborů (kat. M) a 45, 8 % maturantů maturitních oborů kategorie L0 (s odborným výcvikem) a nástavbového studia (L5). Dobře [připraveno pro studium na VŠ/VOŠ](#) se přitom necítí 21 % žáků z kat. M a 33 % žáků z kat. L0.

Zájem uchazečů o jednotlivé typy vzdělání

Zdroj: dle [zdrojových dat](#) z ČŠI, CERMAT, MŠMT, 1. prioritá přihlášek, denní i dálkové formy vzdělávání; pozn. v počtu ostatní maturitní obory je započítáno i nástavbové studium

Vzdělanost populace se zvyšuje

Zvýšený zájem o maturitní obory může mít svou příčinu také v růstu úrovně dosaženého vzdělání v české populaci. Nedávná studie [IDEA CERGE-EI](#) srovnávala generaci Y

DATA Z PŘIHLÁŠEK NA STŘEDNÍ ŠKOLY

(narození 1981–1996) s generací X (narození 1965–1980): „Lidi, kteří v generaci Y dosáhli alespoň bakalářského vzdělání, je 32 % oproti pouhým 13 % v generaci X. Naopak mezigeneračně výrazně poklesl podíl vyučených, ze 40 % v generaci X na 23 % v generaci Y“. Výrazně tedy roste zájem o VŠ vzdělání, ale kapacity všeobecných oborů se zásadně nenavysoují, a to nejen humanitních gymnázií, ale ani technických, přírodovědných, ekonomických a jiných lyceí.

Gymnázia ani lycea by neměla být elitářskou záležitostí, ale programy, které [nabízejí kvalitní vzdělávání](#) a přípravu na celoživotní rozvoj. Jejich nedostatečná nabídka neodpovídá potřebám [generace Z](#) (narození od poloviny 90. let – do r. 2010), ani generace A (narození od r. 2010). O generaci A se hovoří jako o generaci, která by měla být nejvzdělanější generací. Některé Alfy jsou už ve školách, některé do nich teprve nastoupí. Školy by na ně měly být připravené a měly by jim umět nabídnout dostatečnou podporu. Zároveň obě tyto ambiciózní generace předpokládají, že budou zastávat nejvyšší pracovní pozice. Podle posledního [šetření PISA v roce 2022 63 % patnáctiletých očekává, že ve věku okolo 30 let bude pracovat na nejvyšších manažerských](#) či na obdobných prestižních pozicích (př. lékaři, inženýři, právníci, učitelé).

Nicméně, jak upozorňuje OECD, socioekonomicky znevýhodnění mladí lidé se při snaze o vstup do vysoce prestižních zaměstnání setkávají s řadou bariér. Vzdělávací systém může těmto lidem pomoci vybudovat zdroje k překonání překážek spojených s nízkým socioekonomickým statusem (např. kvalitní předškolní vzdělávání, podpůrná opatření, kariérové poradenství, podporující role učitele atd.). Pokud by tito žáci měli potřebnou

DATA Z PŘIHLÁŠEK NA STŘEDNÍ ŠKOLY

podporu, posilovalo se jejich růstové myšlení, řada z nich by dosáhla mnohem lepších výsledků.

Jak upozorňuje poslední šetření PISA a dlouhodobě i ČŠI, tady nás také čeká ještě hodně práce. Stejně jako v případě reformy středoškolského studia včetně [inovace oborové soustavy](#), která zatím potřeby dnešní společnosti a jejího vývoje nezohledňuje. Současná oborová struktura je totiž poměrně nepřehledná, s malým zastoupením všeobecných programů, s nízkou mírou prostupnosti a žáky vybízí k brzké profilaci. Přitom Gen Z i Gen A kladou větší důraz na flexibilitu.

Nesoulad nabídky s poptávkou

Nabízené kapacity maturitních oborů nestačí pro všechny deváťáky, převis u všeobecného vzdělávání je obrovský, plýtváme talenty a hrajeme si s budoucností mnoha dětí. Převis celorepublikové poptávky nad nabídkou je viditelný u **čtyřletých gymnázií**, kde je rozdíl mezi počtem uchazečů (1. priorita) a celkovým počtem míst. Jde zhruba o **2 400 míst**.

Pokud bychom chtěli rozebírat celkové kapacity gymnaziálních programů, musíme ke kapacitám čtyřletých gymnázií **připočítat i ta víceletá**, neboť v nich jsou zapsáni žáci, u kterých se předpokládá, že v nich zůstanou až do maturity. A ani tak to ale nestačí. „I když si připočteme ročníky víceletých gymnázií, tak celkový podíl není ideální.

V některých krajích, jako je třeba Vysočina, došlo k radikální změně v přístupu, celkově to ale není úplně moc,“ potvrdil [Novinkám a Právu](#) Karel Gargulák. Co se týče kapacit

DATA Z PŘIHLÁŠEK NA STŘEDNÍ ŠKOLY

odborných maturitních programů pro deváťáky, převis je výrazný v Praze a ve větších regionálních městech.

Na osmiletá gymnázia si letos podalo přihlášku téměř 19,5 tisíc pátáků, z nichž s ohledem na nabízené kapacity může být **úspěšná přibližně polovina** (9 217). **Na šestiletá gymnázia** se hlásí cca 8 tisíc sedmáků, pro které je k dispozici necelých 2,5 tisíce míst (tzn. **místa jsou pro cca 30 % uchazečů**). Narůst počtu přihlášek na víceletá gymnázia může být dán například strachem z kapacit na všeobecných oborech při přechodu z deváté třídy, nedůvěrou v druhý stupeň základní školy, snahou o přechod z jednostupňových škol do dlouhodobého jednotného kolektivu, motivací tímto krokem vyřešit spory či negativní klima v navštěvované škole, demografií (vč. nárůstu dětí, jejichž rodiče absolvovali víceletá gymnázia – rodinná tradice), či [představou o prestiži studia na víceletých gymnáziích](#).

Nedostatečné kapacity jsou výrazně patrné v Praze, která letos opět čelí náporu u přijímaček. Praha má [12 261 deváťáků](#), ale uchazeči na pražské školy podali [20 753 přihlášek](#) (1. priorita, bez víceletých G a nástaveb). Hlavní vliv na tuto situaci zřejmě mají uchazeči, kteří se loni nedostali tam, kam by si přáli, a zkouší to znovu, ale také uchazeči z jiných krajů, zejm. ze Středočeského. Přibližně 40 % uchazečů z jiných krajů dává přednost Praze. Důvodů je vícero, včetně toho, že jejich kraj nenabízí dostatek maturitních oborů. Ukázaly to již dříve například i výsledky [výzkumu Ústavu výzkumu a rozvoje vzdělávání](#), které mapovaly přijímací řízení v r. 2022/2023 v Praze a Středočeském kraji: „Převážná většina žáků (85 %) z Prahy a Středočeského kraje chce získat maturitní vzdělání, školy ale žákům devátého ročníku nabízely ve Středočeském

DATA Z PŘIHLÁŠEK NA STŘEDNÍ ŠKOLY

kraji 42 % a v Praze 25 % míst v nematuritních oborech.“ Nejedná se o nový problém, který vznikl loni, ale o problém dlouhodobý. Předchozí krajské vedení nezhájilo razantní práce na změnách v rozšiřování maturitních kapacit, jejichž realizace vyžaduje čas. Problematický je rovněž současný mechanismus tvorby Dlouhodobých záměrů krajů, které se vyhodnocují a zpracovávají jednou za 4 roky.

Praha v loňském roce rozšiřovala kapacity pro deváťáky pouze o [422 míst](#) (174 na 4G, 250 odborné maturitní obory). Po pražských gymnáziích je vysoká poptávka. Nicméně krajská samospráva v Praze zřizuje pouze přibližně polovinu gymnázií (k 22. 3. 2024 v Praze [celkem](#) 93 škol nabízí gymnaziální vzdělávání, z toho 49 škol zřizuje kraj), zbylá jsou zřizována převážně soukromými zřizovateli. Na soukromých školách je obvykle nutné hradit školné, což omezuje jejich dostupnost pro některé uchazeče. V případě Prahy to v zásadě znamená, že výrazná část všeobecných programů je dostupná pouze žákům, jejichž rodiče mohou a jsou ochotni platit školné. Pokud bychom si [v aplikaci ČŠI](#) zaklikli všechny možnosti všeobecného studia (4G, VG, lycea), zjistíme, že **nabídka všeobecných programů je nedostatečná ve všech krajích**. V některých výrazně (Praha, Jihomoravský kraj, Středočeský kraj), v některých méně (Ústecký kraj, Kraj Vysočina, Karlovarský kraj).

DATA Z PŘIHLÁŠEK NA STŘEDNÍ ŠKOLY

Srovnání nabízených kapacit u gymnázií (vč. víceletých) a lyceí s počtem přihlášek s 1. prioritou

Kraj/okres	Kapacita	Priorita 1	Rozdíl mezi kapacitou a počtem přihlášek s 1. prioritou
CZ010 Hlavní město Praha	7 266	13 746	-6 480
CZ064 Jihomoravský kraj	4 214	7 154	-2 940
CZ020 Středočeský kraj	3 437	5 063	-1 626
CZ071 Olomoucký kraj	1 844	2 909	-1 065
CZ052 Královéhradecký kraj	1 635	2 673	-1 038
CZ080 Moravskoslezský kraj	3 858	4 683	-825
CZ031 Jihočeský kraj	2 079	2 790	-711
CZ032 Plzeňský kraj	1 679	2 385	-706
CZ053 Pardubický kraj	1 515	2 079	-564
CZ051 Liberecký kraj	1 006	1 550	-544
CZ072 Zlínský kraj	1 906	2 430	-524
CZ042 Ústecký kraj	2 213	2 512	-299
CZ063 Kraj Vysočina	1 680	1 975	-295
CZ041 Karlovarský kraj	596	875	-279
SŠ celkem	34 928	52 824	-17 896

Zdroj: [vybrané sestavy](#) z ČŠI, CERMAT, MŠMT, denní i dálkové formy vzdělávání, všichni zřizovatelé

Nejprve test pro všechny žáky, poté přihlášky

Nyní máme větší přehled o situaci v jednotlivých krajích, nicméně stále musíme brát v úvahu, že někteří žáci z obavy z neúspěchu při výběru školy taktizovali a pravděpodobně vybírali obor s nižšími ambicemi a takzvaně „na jistotu“. Preference uchazečů při výběru konkrétního oboru jsou ovlivněny řadou faktorů, nejen zájmem o obor a vidinou snadného uplatnění na trhu práce, ale také nabídkou a kapacitami studijních programů v místě jejich bydliště či jejich dopravní dostupností.

DATA Z PŘIHLÁŠEK NA STŘEDNÍ ŠKOLY

Strategii volby oboru ovlivňuje také rodina, učitelé, spolužáci či prostředí, ve kterém žáci vyrůstají. Významný vliv má i podoba přijímacího řízení, která se v současnosti zaměřuje pouze na maturitní obory. Do budoucna by proto bylo vhodné, aby se upravil termín přijímacích zkoušek tak, aby **uchazeči znali výsledky jednotných přijímacích zkoušek ještě před podáním přihlášek**. Tato změna by přinesla mnohá zlepšení, např. by nám poskytla přehled o výsledcích všech žáků v 9. třídě, přispěla by ke snižování nerovností ve vzdělávání, podpořila žáky, kteří se cítí nejistě a váhají, zda podat přihlášku na atraktivní obory. Je proto nezbytné na to pamatovat při interpretaci dat o počtu a podílu uchazečů na jednotlivých středních školách včetně gymnázií.

Učební obory a co dál

Kapacita nabízených nematuritních oborů je obrovská, avšak **poptávka po nich nízká** (1. priorita cca 33 tisíc uchazečů, kapacita pro cca 52 tisíc). V poslední době se v odborných diskuzích často **hovoří o potřebě vytvoření center celoživotního vzdělávání pro dospělé při středních školách**, kam by se mohla přesunout část odborného vzdělávání. Jednalo by se o obory, které již nemají své opodstatnění nebo o ně není zájem v počátečním vzdělávání, ale stále mají své uplatnění na trhu práce. Odborné vzdělávání nebude méně důležité, spíše se bude zčásti odehrávat v pozdějším věku. Aby bylo možné toto uskutečnit, je nutné zajistit možnosti dalšího vzdělávání.

Na [webu](#) ČŠI naleznete dobře zpracovanou interaktivní mapu včetně datových setů k proklikání až na jednotlivé kraje, obce, školy, kategorie, obory, tak směle do toho! Přečtěte si [analýzu Auditů vzdělávacího systému za rok 2023](#), která se zabývala

DATA Z PŘIHLÁŠEK NA STŘEDNÍ ŠKOLY

tématem inovace oborové soustavy středních škol. Informace o počtu uchazečů vycházejí ze zdrojových dat a vybraných sestav ČŠI, CERMAT a MŠMT ke dni 12. 3. 2024.

Co s psychikou udělá to, když se dítě nedostane tam, kam by si přálo:

- [Neúspěch při přijímačkách. Co když to nevyjde? Nejprve by měla vyprchat rodičovská frustrace!](#)
- [Hana Matoušů: Situace kolem přijímaček v nás probouzí to nejhorší. Aby moje dítě uspělo, ostatní musí pohořet](#)
- [Tomáš Vokáč: Současné přijímací zkoušky jsou trápením dětí, rodičů i škol](#)